

MEHRİBAN ƏLİYEVƏ*

MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ ELMİ ÜSLUBDA ABREVIATURLAR

XÜLASƏ

Məqalədə müstəqillik illərində elmi üslubda abreviaturlar tədqiq olunmuşdur. Müəyyənləşdirilir ki, elmi mətnə müəllif ixtisar düzəldərkən ilk dəfə onun açılışını mötərizədə verilməlidir. Elmi əsərlərdə, tədqiqatların mətnlərində ixtisarlardan istifadə olunursa, onların ayrıca siyahı şəklində verilməsi zəruri sayılır. Elmi ədəbiyyat və lüğətlər üzrə aparılan araşdırmalar göstərir ki, elmi üslubda bir sıra elm sahələrində çox təkrarlanan termin-söz birləşmələrinin ixtisar variantında verilməsi əsas götürülür. Bu, çox zaman müəllif ixtisarı kimi özünü göstərir. Fikrimizcə, eyni mürəkkəb vahidin müxtəlif tədqiqat işlərində abreviatur kimi verilməsi bu ixtisarın aprobasiyadan keçməsi kimi qəbul oluna bilər. Bu cəhət abreviaturların yeni, yarandığı ilkin vahiddən fərqli termin olmadığını təsdiq edir və abreviatura elmi üslubda substitut funksiyasını yerinə yetirir.

Açar sözlər: müstəqillik, elmi üslub, abreviatur, qısaltma, dil

Elmi üslubda abreviaturlar işlənmə dərəcəsinə və spesifik xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir. Elmi-texniki tərəqqi ilə bağlı yazıda informasiyanın ötürmə vasitələrinin genişliyi, kodlaşdırma ilə mətn arasındakı uyğunluğun tənzimlənməsi elmi fikrin əsas ifadə formalarındandır. Elm sahələrində abreviaturlardan istifadə yazının qısaldılması məqsədilə ona yeni kod işarələrinin daxil edilməsi fonunda təzahür edir. Məsələn, riyaziyyatda, fizikada ayrı-ayrı işarələrin işlənməsi abreviaturların ideoqrafik və konsonant yazı sistemlərinin formalaşmasına təsir göstərmişdir. Qeyd olunanlar ilk abreviaturlar üçün mənbə rolunu oynamışdır. Müxtəlif xətlər, ideoqrafik işarələr predmet və obyektləri nişanlama, markerləmə funksiyasını yerinə yetirir.

Qısaltma termin kimi, qeyri-standart variantdır və əslində, prosesi dəqiq ifadə etmir. Bu baxımdan *ixtisar* və *abreviasiya* terminlərindən birincisini milli dil, ikincisini beynəlmiləl termin kimi istifadə etmək mümkündür. *Abreviasiya* linqvistik hadisəni ifadə edir və sözün, söz birləşməsinin, sintaktik konstruksiyanın qısa variantının yaradılması prosesini nəzərdə tutur. *Abreviasiya*nın və ya ixtisarın nəticəsi abreviatur, yaxud ixtisar həm linqvistik hadisədir, həm də onun məhsulu kimi (abreviatur) nitqdə işlənir.

Abreviasiya doğuran səbəblər ekstralingvistik mahiyyət daşıyır. Müəyyən sintaktik konstruksiyaları, eləcə də leksik vahidi ixtisar edib dildə işlətmək, hər şeydən əvvəl, sadələşdirmə və ya təkrarlanmanı aradan qaldırma məqsədi daşımışdır. *Abreviasiya* yazılı dildə meydana çıxsada, ondan şifahi nitqdə də istifadə edilir. Mətnə tez-tez təkrarlanan sözləri, söz birləşmələrini, adları ixtisar formasında vermək yazını sürətləndirmək və qənaət prinsipi ilə bağlıdır. Ona görə də *abreviasiya* dildə qənaət prinsipi ilə əlaqələndirilir. Şübhə yoxdur ki, ilk ixtisarlara və onların deşifrəsi də

* AMEA, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, mehribanaliyeva775@gmail.com

mətnlə bağlıdır. Bu cəhət ixtisarların müasir dövrdə istifadə və tətbiq prosesində də özünü göstərir.

Müasir dövrdə ixtisarlardan müxtəlif funksional üslublarda istifadə olunur. Bununla belə, ayrı-ayrı üslublarda ixtisarların işlədilməsində fərqli cəhətlər var. Bəzi üslublarda ixtisarlardan çox, digərlərində az istifadə olunur. Araşdırmalar göstərir ki, elmi üslubda abreviasiya müəyyən dərəcə geniş yayılmışdır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, elə elm sahələri vardır ki, onlarda ixtisarlara ehtiyac daha çox olur.

Y.S.Kubryakova abreviaturu söz hesab edir. Abreviasiya prosesində alınan vahidin yeni söz adlandırılması bir qədər mübahisə doğurur. Əslində, abreviasiya nəticəsində əvvəlki söz, söz birləşməsi ilə eyni mənada işlənən, lakin qrafik cəhətdən fərqli bir vahid əmələ gəlir. Bu vahid əvvəlkindən qısalığı ilə seçilir. Dildə işlənən söz, onun mənası, quruluşu haqqında müəyyən fikirlər söyləmək mümkündür. Lakin abreviatur bir çox hallarda buna imkan vermir. Çünki abreviatur müxtəlif üsullarla düzəlir və onun tərkibində abreviasiyaya məruz qalan vahidin müəyyən hissələri işlədilir ki, bu hissələrin daşdığı informasiya bərpa üçün yetərli olmur. Abreviasiyada ilkin mürəkkəb vahidin komponentləri kəsilir, qısaldılır. Alınan yeni vahiddə isə əvvəlki birləşmənin elementləri qalır və çox zaman bu elementlər mənalı olmur.

Abreviatur yaratmaqda əsas məqsəd çoxkomponentli birləşməni qısaltmaqdır. Sözü abreviasiyaya uğraması zamanı ixtisar üçün əsas motivasiya sözü işləkliyi sayılır. Fiziki vahid-lərin adlarının abreviatur kimi qəbul edilməsi onların istifadə imkanlarını genişləndirmək və sadələşdirmək məqsədi güdür. Fizikada ölçü vahidlərinin ümumi ixtisar sistemi qəbul edilmişdir. Məsələn, metr – m, Amper – A, Henri – Hn, Volt – V, Vatt – Vt və s.

S.Sadiqova abreviasiyayı terminologiyada istifadə olunan üsul kimi vermişdir. O, göstərir ki, abreviasiya adı altında “bu və ya digər anlayışın ifadəsi üçün yeni termin yaratmaq deyil, terminologiyada artıq mövcud olan terminləri eyni məzmununda, lakin qısaldılmış şəkildə əlverişli şəkllə salmaq nəzərdə tutulur” [Sadiqova : 2011, s.179]. Göründüyü kimi, müəllif abreviasiyayı yeni termin yaratmaq kimi izah etməmişdir. O, termini əvəz edən yeni bir prosesin baş verməsini ön plana çəkmişdir.

Bir çox tədqiqat işlərində abreviasiya prosesi xüsusi sözdüzəltmə vasitəsi kimi təqdim olunur, bu vasitənin sözü struktur-semantik və üslubi variantlarını yaratmağa xidmət etdiyi vurğulanır. Belə hesab edilir ki, ixtisar yazıda, yaxud şifahi nitqdə ilk dəfə işlədildikdə söz olmur, lakin dilin inkişafı prosesində sözə çevrilir. V. Q. Qakın fikrinə görə, ilk dövrdə abreviatur lüğət tərkibini zənginləşdirmir, sadəcə ilkin dil vahidinin qısaldılmış variantının düzəldilməsinə səbəb olur. Müəllif bu fikri irəli sürməklə yanaşı, ixtisarın ümumişlək söz qatına keçmək imkanını istisna etmir, onun dilin tarixi inkişafı gedişində müstəqil sözə çevriləcəyinin mümkünlüyü qənaətinə də gəlir.

Abreviasiya yeni söz yaratma prosesi, müxtəlif növlü abreviaturaların yaranması ilə nəticələnən sözdüzəltmə üsulu və nitqi qısaldılmış şəkildə yazıya almaq hadisəsi hesab edilir.

Abreviasiya və abreviaturun ümumi cəhəti bütün hallarda sözün ixtisar edilərək prototipindən qısa şəkllə salınmasıdır. V.Q.Qak rus dilində ixtisarı konversiyanın formal əlaməti, fransız dilində isə yeni üslubi çalar yaratma üsulu kimi dəyərləndirmişdir. Abreviasiya məhsuldar sözdüzəltmə üsulu sayılmasa da, onun dünya dillərində, xüsusən Avropa dillərində geniş yayılması əsaslandırılır. [Гак: 1977, s.235].

Abreviatur sözün və ya söz birləşməsinin ixtisarını təmsil edir. Abreviaturlar sözdüzəltmə prinsiplərinə görə, qısaldılmış komponentlərin birləşməsindən düzəldiyinə əsasən mürəkkəb sözlər hesab edilir. Fikrimizcə, bu müddəa müəyyən elmi mübahisələr doğurur. Çünki mürəkkəb söz dildə işlənən ayrı-ayrı sözlərin birləşməsindən əmələ gəlir, abreviatur isə sözlərin qısaldılması prosesidir və onun hissələri hesabına formalaşır. Doğrudur, abreviaturun açılışı abreviasiyaya uğrayan vahid söz birləşməsi və ya sintaktik konstruksiya olduqda yeni əmələ gələn ixtisar tərkib komponentlərini qismən implisit şəkildə özündə birləşdirir. Lakin bu cəhət onu mürəkkəb söz hesab etməyə əsas vermir. Məsələn, “Aktual üzvlənmə ilə qrammatik üzvlənmə qarşı-qarşıya duran, əks tərəflərdir. AÜ (aktual üzvlənmə) – aktual sintaksisin, QÜ (qrammatik üzvlənmə) isə potensial sintaksisin problemdir [Abdullayev: 2011, s.28].

Dilçilik ədəbiyyatından götürülmüş bu kontekstdə AÜ - aktual üzvlənmə, QÜ - qrammatik üzvlənmə ixtisarlara vardır. Bu ixtisarlara ilkin vəziyyətdə söz birləşməsi olan vahidləri əvəz etmişdir. Yəni AÜ və QÜ mürəkkəb söz hesab oluna bilməz. Elə ixtisar formaları vardır ki, sözün bir hissəsi, ikinci sözün bir hissəsi ilə birləşir və sözlərin birləşməsinə səbəb olur. Bu halda da mürəkkəb söz üçün qoyulan tələb yerinə yetirilmir və mürəkkəb söz əmələ gəlmir.

Elmi üslubda ixtisarlardan istifadə, demək olar ki, çox zaman uzun və işlək vahidləri əvəz etmə məqsədi daşıyır. Elmi üslubda müəllif ixtisarlarından geniş istifadə olunur. Mətnə müəllif ixtisar düzəldərkən ilk dəfə onun açılışını mötərizədə verir. Bəzən elmi mətnə ixtisarlara əvvəlcədən müəyyən siyahı şəklində qeyd olunur. Elmi əsərlərdə, tədqiqatların mətnlərində ixtisarlardan istifadə olunursa, onların ayrıca siyahı şəklində verilməsi zəruri sayılır.

Elmi üslubda ixtisarlara termin yaradıcılığı prosesinin nəticəsinə çevrildikdə terminləşməyə məruz qalır, abreviatur-terminlər əmələ gətirir. Məlumdur ki, qrafik ixtisarlara leksikləşdikdə abreviatur aşağıdakı əsas əlamətləri qazanır: 1) şifahi nitqdə abreviatur öz səs cildində müntəzəm canlandırılır; 2) abreviatur ilkin formanın, tam aydın deyil, anlayışın ifadə vasitəsinə çevrilir; 3) abreviatur başqa sözlərlə sintaktik əlaqələrə girir, sözdəyişdirici vasitələri qəbul edir; 4) abreviatur hərfi verballaşmadan heca tələffüzü obyektinə çevrilir; 5) abreviatur dilin qrammatik qaydalarına tabe olur; 6) abreviatur orfoqrafik və orfoepik normalara qazanır; 7) bəzi abreviaturlar kök morfem statusu əldə edir. Bu xüsusiyyətlər elmi üslubda əmələ gələn və ya düzəldilən qrafik ixtisarlara da şamil edilir. Ə.Abdullayevin “Aktual üzvlənmə, mətn və diskurs” əsərində AÜ və QÜ ixtisarlarından istifadə edilmişdir. Bu ixtisarlara başqa sözlərlə əlaqəyə girməsi, şəkilçi qəbul edərək işlənməsi və s. müşahidə olunur. Məsəl-

lən: “Həmin dillər əsasında mətn yaratma AÜ-nin potensialının tutusdurulması-qarşılaşdırılma metodu ilə araşdırılması, ələlxüsus ümumi dilçilikdə qaranlıq bəzi mühüm məsələlərə yenidən baxılması cəhətindən əhəmiyyətlidir. Çünki AÜ və mətn məsələsi, ilk növbədə ümumi dilçilik problemdir” [Abdullayev: 2011, s. 24]. Eyni mənbədən götürülmüş bu nümunədə AÜ ixtisarı “-nin” şəkilçisi qəbul etmiş, “və” bağlayıcısı vasitəsilə “mətn sözü ilə əlaqələnmişdir. Maraqlıdır ki, kitabda qəbul edilmiş ixtisara şəkilçinin artırılması qaydası pozulmuşdur. Müəllif ixtisarı “AÜ” fonem birləşməsi kimi deyil, “aktual üzvlənmə” söz birləşməsi şəklində götürmüş və ona “-nin” şəkilçisi əlavə etmişdir (yəni, *aktual üzvlənmənin*). Əslində, mətndə “AÜ-nün” verilməli idi. Eyni ədəbiyyatda CAÜ – cümlənin aktual üzvlənməsi, Tİ – tematik inkişaf, TA- tematik ardıcılıq Tİ-nin 3 tipini göstərir: sadə xətti Tİ, açıq temalı Tİ, şəxələnməli temalı Tİ” [Abdullayev: 2011, s.85].

Göründüyü kimi, ixtisar nəticəsində tamhüquqlu dil vahidi əmələ gəlir və bu vahid sözün, yaxud terminin bütün keyfiyyətlərinə malik olur. İxtisardan istifadə edən adresant fikrini dəqiq ifadə etdiyini düşünür, adresatın ixtisarı qavrama dərəcəsini nəzərə almır. Predmet-anlayış əlamətlərinin ümumiliyinə görə, abrevaturaları təxminən aşağıdakı tematik qruplara ayırmaq olar:

1. *Dilçilik terminləri*. ADİL - Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, DLT - Divanü-lüğət-it türk, TSB - termin söz birləşmələri, TMC - tabeli mürəkkəb cümlə, QTMC – qarışıq tipli mürəkkəb cümlə, İSB - ismi söz birləşməsi və s.

2. *Tarix terminləri*. AXC - Azərbaycan Xalq Cəbhəsi; QS - qızıl standartları, QMƏÜ - Qubada müstəmləkə əleyhinə üsyan, SY - səlib yürüşləri, ADR - Azərbaycan Demokratik Respublikası və s.

3. *Aviasiya terminləri*. KAP - kommərasiya aviasiya pilotu, QXX - qəza xəbərdarlıq xidməti, RMA - rəqəmsal məlumatlar avadanlığı, DFM - diferensial faza manipulyasiyası və s.

4. *İqtisadi terminlər*. Məsələn, ƏVBD - əsas vəsaitlərin bərpa dövrü, ƏDV – Əlavə dəyər vergisi; FES - federal ehtiyat sistemi, İSN - inflyasiya silsiləsi nəzəriyyəsi, BTP - Beynəlxalq ticarət palatası, BÖV - Beynəlxalq ödəmə vasitələri.

5. *Tibb terminləri*. Məsələn, AKLS-Abderhalden-Kaufmann-Linyak sindromu; AXIV - Ambulator xəstənin individual vərəqəsi, PLH-Piroqov-Lanqhans hüceyrələri, PRLD-Piroqov-Rozenmüller limfatik düyünü və s.

6. *İnformasiya texnologiyaları sistemlərinin adları*. Məsələn, İN - internet magistralı, EMMF - Elektron məktublar və mesajlar faylı, KS - kompüter sistemi, ŞHVT - şəbəkə hesablamalarının vahid təsviri, VÖK - verilənlərin ötürülmə kanalı, PPD - Paskal proqramlaşdırma dili və s.

7. *İdman terminləri*. İSM - idman sağlamlıq mərkəzi, AGF - Azərbaycan Güləş Federasiyası, AVF - Azərbaycan Voleybol Federasiyası, ATF - Azərbaycan Taekvondo Federasiyası və s.

Qeyd olunan tematik qruplar elm sahələrinin bütün abreviaturalarını əhatə etmir. Bu tematik qruplar şərti xarakter daşısa da, dildə baş verən abreviasiya proseslərinin

öyrənilməsi üçün faktik materialların qruplaşdırılması üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Burada vacib olan bir cəhət qeyd olunmalıdır. Əgər abreviatur ilk dəfə yaradılırsa, onda onun istifadə olunması zamanı açılışının aydın olacağı nəzərə alınmalıdır. Monoqrafiya və irihəcmli əsərlərdə ilk dəfə istifadə olunan ixtisarlardan və ya müəllif ixtisarlardan siyahısının verilməsi məqsədəuyğundur. Çünki mətn daxilində verilmiş ixtisarın mənasının ilk dəfə harada olması barədə informasiyanın yoxluğu, oxucunu çox zaman onun açılışının izafi axtarışına vadar edir.

Elmi üslubda olan mətnlər müxtəlif sahələrə aid ola bilər. Onların hər birində abreviaturalardan istifadə olunur. Dilçilikdə də ixtisarlardan çox deyildir. Adətən, təkrarlanma nəzərə alınaraq müəllif ixtisarlardan yararlanır. Məsələn, frazeologiyaya aid elmi tədqiqat işlərində FB – *frazeoloji birləşmə*, FV – *frazeoloji vahid* ixtisarlardan istifadə edilir. Kompüter dilçiliyində MT – *maşın tərcüməsi*, MF – *maşın fondu*, MK – *milli korpus*, AT – *avtomatik tərcümə*, AMA – *avtomatik morfoloji analiz* kimi bir sıra başqa ixtisarlardan qeyd alınmışdır.

Elmi üslubda abreviaturalardan istifadəyə subyektiv amillər təsir göstərir. Bəzi tədqiqatçılar müəyyən termin-söz birləşməsinin mətnə tez-tez işlədilməsini nəzərə alaraq, onun ixtisarını yaradırlar və sonradan bu abreviatur terminin yerinə işlədilir. Mətn dilçiliyində *mürəkkəb sintaktik bütöv* işlək termdir. Onu əvəz edən MSB abreviaturu sahəyə aid mətnlərdə tez-tez qeyd edilir. “Azərbaycan dilində mürəkkəb sintaktik bütövlər” adlanan dərslikdə müəlliflər “mürəkkəb sintaktik bütöv” termininin yerinə *MSB* ixtisarını işlətməmişdir. Kitabın mündəricatında paraqraf başlıqlarında da MSB abreviaturundan istifadə olunmuşdur. Məsələn, “MSB-nin tədqiq aspektləri: dil və nitq aspekti. Vahidlərin dilə və nitqə aidliyi”, “MSB dil kəsiyində. Sintaktik vahidlər və MSB”, “Azərbaycan dilçiliyində MSB-nin öyrənilməsi” və s. Bununla belə, MSB abreviaturu Azərbaycan dilçiliyində termin səviyyəsində qeyd alınmışdır. Son illərdə buraxılmış dilçilik terminləri lüğətlərində də bu abreviatur və ya “mürəkkəb sintaktik bütöv” birləşməsi lüğət məqaləsində verilib izah edilmir.

Elmi ədəbiyyat və lüğətlər üzrə apardığımız araşdırmalar göstərir ki, elmi üslubda bir sıra elm sahələrində yalnız mətnlərdə çox təkrarlanan termin-söz birləşmələrinin ixtisar variantında verilməsi baş verir. Bu, çox zaman müəllif ixtisarı kimi özünü göstərir. Fikrimizcə, eyni mürəkkəb vahidin müxtəlif tədqiqat işlərində abreviatur kimi verilməsi bu ixtisarın aprobeşiyadan keçməsi kimi qəbul oluna bilər.

Danilenko yazır: “Elmi dilin dəyişməsi, onun inkişafı ümumdəbi dildə gedən proseslərlə, həmçinin müxtəlif tarixi dövrlərdə elmin inkişaf xüsusiyyətləri ilə təyin olunur. Elmi dilin leksikasında üç müstəqil layı ayırmaq olar: 1) qeyri-terminoloji leksika (dilə əsas və köməkçi sözləri); 2) ümumelmi leksika (elmi ünsiyyətin xüsusi sözləri); bura müxtəlif elm sahələrində işlədilən xüsusi sözlər daxildir. Müasir dövrdə elmlərin inteqrasiyası və diferensasiyası sayəsində bu laydakı sözlərin sayı daim artır; 3) məxsusi terminoloji leksika (konkret terminosistemin xüsusi sözləri)” [Даниленко: 1977, s.64].

Texniki elm sahələrində ixtisarlardan daha çox istifadə olunur. Ümumiyyətlə,

müxtəlif sahə terminologiyaları nəzərə alındıqda elmi üslubda istifadə olunan abreviaturlar haqqında müəyyən ümumiləşdirmələr aparmaq olur. Məsələyə məhz bu aspektdən yanaşan S.Sadiqova müasir Azərbaycan dilində müxtəlif terminoloji sahələrdə işlənən abreviaturları iki qrupa bölmüşdür. O, birinci qrupa dildə qəbul edilmiş və hamı tərəfindən başa düşülən ixtisarları, ikinci qrupa isə sahə abreviaturlarını daxil etmişdir. Tədqiqatçı terminologiyada hərfi, qarışıq və heca-termin ixtisarları qruplarının olduğunu qeyd etmişdir [Sadiqova: 2011, s.185]. Əgər ixtisarların düzəltmə formasına görə təsnifinə əsaslanaraq, qeyd olunan qruplara aid ixtisarların terminologiyada işləkliyini təsdiq edə bilərik.

Elmi dil semiotik baxımdan hetrogen hadisəni təqdim edir. Terminlərin sinonimlərinin yoxluğu, onların birmənalılığı eyni anlayışı yalnız bir termin vasitəsilə ifadə etməyi tələb edir. Bu cəhət də abreviaturların yeni, yarandığı ilkin vahiddən fərqli termin olmadığını təsdiq edir. Abreviatur elmi üslubda substitut funksiyasını da yerinə yetirir. Eyni xüsusiyyət sahənin beynəlxalq, eləcə də beynəlmiləl terminlərinə də xasdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullayev Ə. Aktual üzvlənmə, mətn və diskurs. Bakı, "Zərdabi –LTD", 2011.
2. Даниленко В.П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания. Москва, Наука, 1977.
3. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология. Москва, Международная отношения, 1977, 264 с.
4. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений. Москва, Наука, 1981, 200 с.
5. Sadiqova Sayalı. Azərbaycan dilinin terminologiyası, Bakı, Elm, 2011, 380 s.
6. Шанский Н.М., Иванов В.В. Современный русский язык, М.: Просвещение, 1981.

Mehriban ALIYEVA

ABBREVIATIONS IN SCIENTIFIC STYLE DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE

SUMMARY

Abbreviations in a scientific style during the years of independence were studied in the article. It is determined that when the author creates an abbreviation in a scientific text, its opening should be given in parentheses for the first time. If abbreviations are used in scientific works and research texts, it is considered necessary to provide them in the form of a separate list. Researches conducted on scientific literature and dictionaries show that in a scientific style, it is based on the abbreviated version of frequently repeated term-word combinations in a number of scientific fields. This often appears as an author abbreviation. In our opinion, giving the same complex unit as an abbreviation in different research works can be considered as passing approval of this abbreviation. This aspect confirms that abbreviations are not a new, different term from the original unit from which it was created, and the abbreviation performs the function of a substitute in the scientific style.

Key words: independence, scientific style, abbreviation, reduction, language

Мехрибан АЛИЕВА

АББРЕВИАТУРЫ В НАУЧНОМ СТИЛЕ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

РЕЗЮМЕ

В статье изучены аббревиатуры в научном стиле в годы независимости. Определено, что при создании автором аббревиатуры в научном тексте ее начало следует давать впервые в скобках. При использовании сокращений в научных работах и текстах исследований считается необходимым привести их в виде отдельного списка. Исследования, проведенные по научной литературе и словарям, показывают, что в основе научного стиля лежит сокращенный вариант часто повторяющихся терминословосочетаний в ряде научных областей. Это часто появляется как аббревиатура автора. По нашему мнению, присвоение одной и той же комплексной единицы в качестве аббревиатуры в разных научных работах может рассматриваться как прохождение утверждения этой аббревиатуры. Этот аспект подтверждает, что аббревиатура не является новым, отличным термином от исходной единицы, из которой она была создана, а аббревиатура выполняет функцию заменителя в научном стиле.

***Ключевые слова:** самостоятельность, научный стиль, аббревиатура, сокращение, язык*